

Svensk Förening för Vårdhygien

Bygghälsa och Vårdhygien BOV

Presentation vid

Temadag Chalmers 2017 09 21

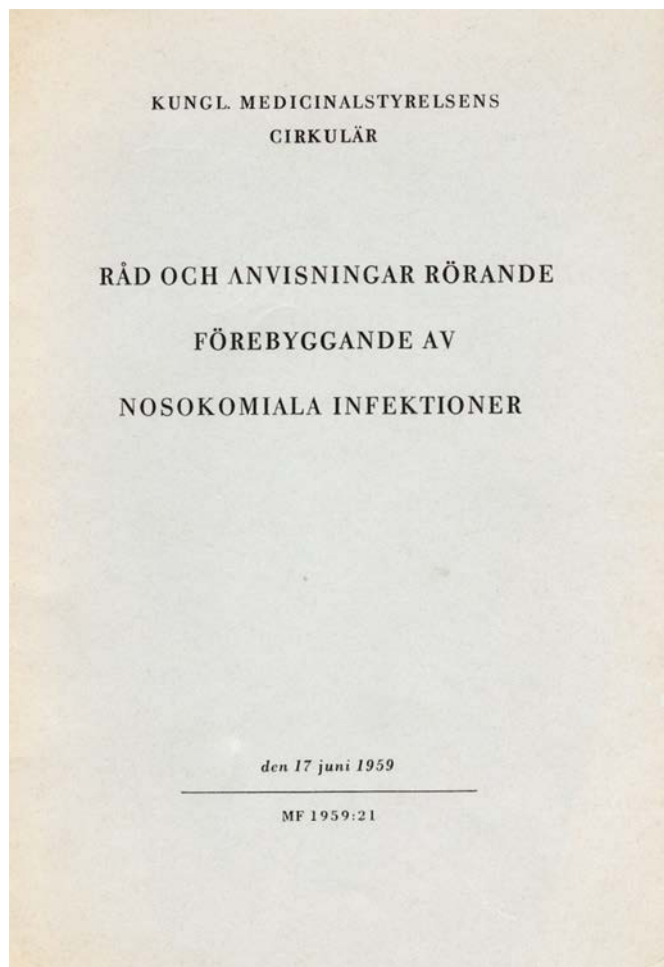
Rolf Lundholm

Hälso- och sjukvårdslagen

Hälso- och sjukvården ska vara av god kvalitet med en *god hygienisk standard* och tillgodose patientens behov av trygghet

I propositionen förtydligas att vårdgivaren måste vidta samtliga åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla detta krav.

Här innefattas kravet att vårdgivaren måste ha tillgång till *vårdhygienisk kompetens*

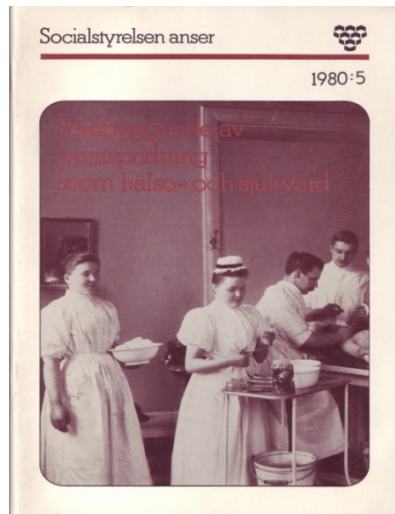

Ur innehållet

- Täcker punkterna i God hygienisk standard - Kompetens - Lokaler och utrustning - Planering
- Om vikten av god handhygien och restriktiv antibiotikabehandling
- Läkare vid bakt. lab. kan lämpligen vara konsult avseende hygienisk sakkunskap

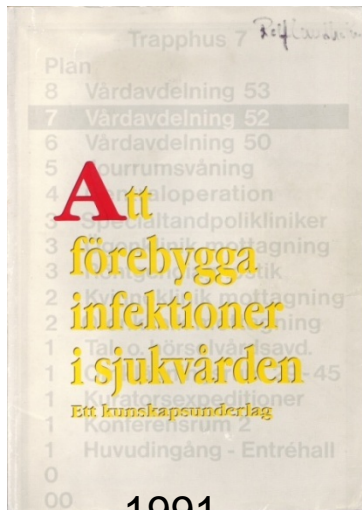
1973

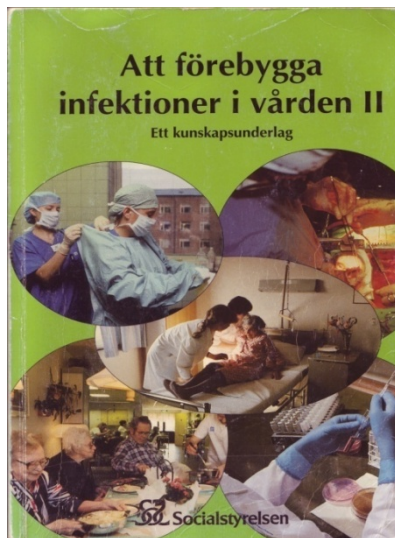
1980

1983

1991

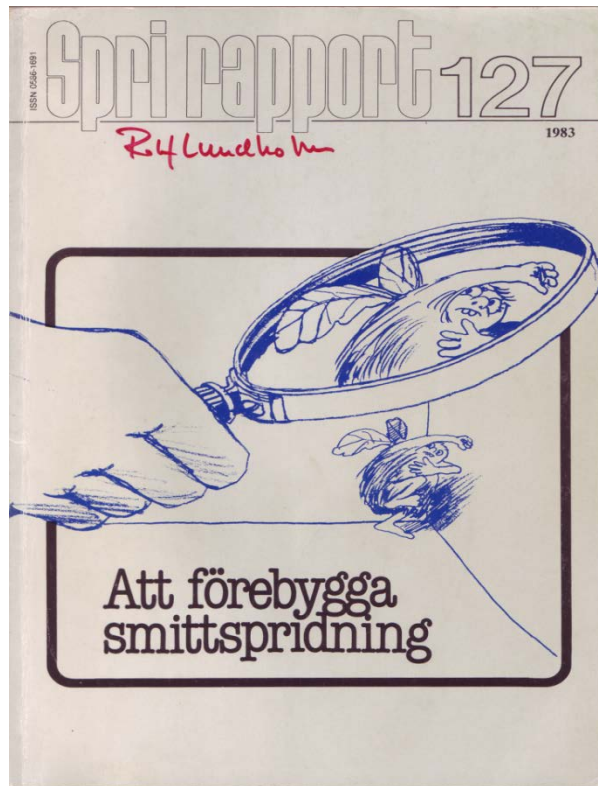

1998

2006

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut; Spri.

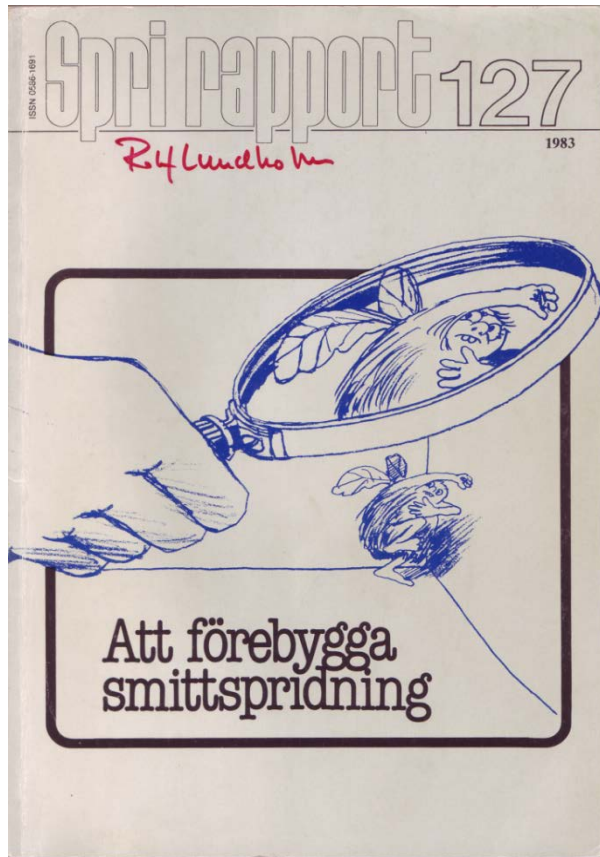
Tar upp det som utgick i

SoS anser 1980:5

Ur missivskrivelse;

Bra lokalplanering och adekvat utrustning kan väsentligen underlätta för personalen att tillämpa korrekta vådrutiner.

Utgångspunkter för Spri rapporten

Granska hygienstandard som formulerats i skrifter och som tillämpas i praxis. Väsentligaste frågorna vid planering av nya lokaler granskas.

SPRI kom att ta över normeringen när det gäller lokaler och deras utrustning.

BOV historik

I dag kännetecknas planering av vårdlokaler av decentralisering.

Genom att hälso- och sjukvårdspolitiken blivit allt mer decentraliserad har behovet av centralt stöd och styrning minskat.

Denna utveckling drabbade även Spri, som hade startats 1968 men kom att läggas ner 2000.

I och med det kom ansvaret för kunskapsutveckling och planering av vårdbyggnader att ligga på de enskilda landstingen.

Att Sprirapport 127 (1983) inte uppdaterades i samband med produktionen av Socialstyrelsens rapport upplevdes som en brist varför SFVH tillsatte en arbetsgrupp med uppgift att sammanfatta vårdhygieniska synpunkter på bygghus. Första utgåvan kom 2003.

SFVH

Svensk Förening för Vårdhygien

Bygghälsa och Vårdhygien

Vårdhygieniska aspekter vid ny- och ombyggnation samt renovering av vårdlokaler

3:e upplagan
Arbetsgruppen
BOV

Syfte

Syftet är att ge huvudmännen och planerare vårdhygieniskt stöd baserat på aktuellt kunskapsläge och erfarenhet vid upprättandet av funktionsprogram.

Rapporten vänder sig till såväl vårdhygieniskt verksamma som planerare, byggkonsulter och beslutsfattare.

Syftet är att underlätta samarbetet mellan vårdhygienisk- samt bygg- och planerings teknisk expertis.

Rapporten koncentreras på frågor som bedömts vara mest väsentliga vid lokalplaneringen.

Arbetsgruppen

Dahlberg Anna

Fraenkel Carl-Johan

Johansson Anita

Lundholm Rolf

Lytsy Birgitta

Nilsson Lena

Ransjö Ulrika

Schewenius Mette

Stamm Christina

Umeå

Lund

Stockholm

Umeå

Uppsala

Växjö

Uppsala

Göteborg

Stockholm

Lokalutformning - bakgrund

Forskning har visat att rätt utformade vårdbyggnader kan bidra till att effektivisera vården, stödja läkandet och minska stressen hos patienter, anhöriga och vårdpersonal.

Liksom vården ska dess byggnader utformas utifrån evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet. I dag finns en ny medvetenhet om den betydelse arkitektur har som en del av en god läkande miljö. Ett nytt forskningsfält har etablerat sig internationellt – Evidensbaserad design (EBD).

Grundtanken är inte att arkitekturen själv kan läka, men att den arkitektoniska utformningen uttryckt i kvaliteten på dagsljus, rum, stämning, ljud och förmåga att vara privat och trygg kan stödja det helandet som sker både fysiskt och psykskt.

Evidensbaserad design Enpatientrum

Förebygger och minskar risken för smitta och smittspridning

Värnar integritet och sekretess

Befrämjar sömn och vila

Bidrar till att minska risken för felmedicinering

Minskar skadliga och kostsamma förflyttningar

Underlättar närvaro av närstående och socialt stöd

Ökar patientens nöjdhet och valfrihet

BOV Innehåll

Byggprocessen

Smitta och smittspridning inom vården

Ytbeläggningar och materialval

Vatten

Ventilation

Försörjning och logistik

Rum inom vårdavdelningar

Rum inom specialvårdsavdelningar

Lokaler för diagnostik och behandling

Lokaler inom mottagningsverksamhet

Särskilda boendeformer

Litteratur och referenser

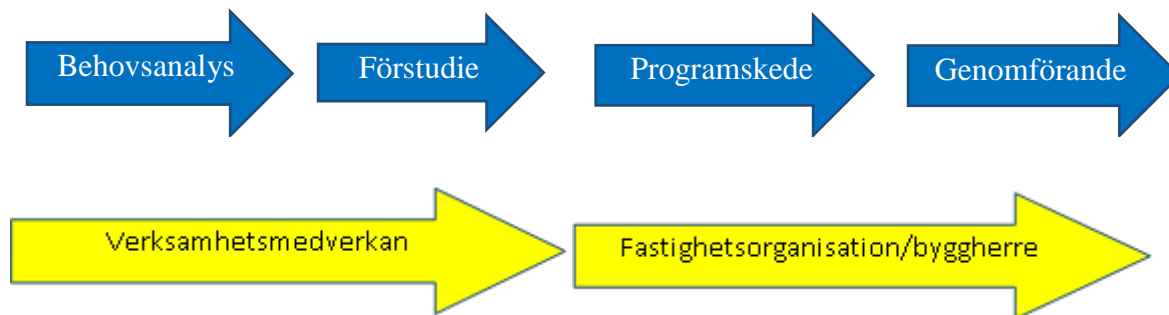
Byggprocessen

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska lokaler och utrustning vara av god hygienisk standard.

Om projekteringen medför vårdhygieniska brister i de färdiga lokalerna innebär det ofta stora kostnader att rätta till fel i efterhand.

För att nå bästa möjliga resultat ska samverkan med vårdhygienisk expertis ske tidigt i byggprocessen, då möjligheten att förändra är störst i början av nybyggnads-, ombyggnads-, tillbyggnads- eller renoveringsprojekt.

Följande faser i byggprocessen beskrivs mer ingående:

Rekommendationer för vårdhygiens personal

håll tät kontakt med projektledare/lokalplaneringsavdelning eller motsvarande under projektet, för att veta när beslut måste fattas

delta i så många planeringsmöten som möjligt

ta del av nya myndighetsrapporter; om de är relevanta, kontakta snarast planeringsavdelningen eller motsvarande enhet

förutsätt inte att arkitekter, ingenjörer, konsulter med flera är insatta i vårdhygieniska principer och problem

när du tillfrågas om kompromisser av kostnadsskäl, övertyga dig om att du kommer att kunna stå för beslutet i framtiden; om inte, klargör detta skriftligt

om du begär ändringar, gör detta skriftligt se till att skriftliga mötesanteckningar förs och arkiveras för eventuella framtida diskussioner/kontroverser

Vårdhygieniska risker vid byggnadsarbete

Mikroorganismer och infektionskänsliga patienter

Riskbedömning

Skyddsåtgärder

Exempel på skyddsåtgärder

- övergripande
- patienter

Vid byggarbetsplats på vårdavdelning under pågående verksamhet

Indelning av lokaler i hygienklasser

Med vårdlokaler avses rum där patienter vårdas, undersöks och/eller behandlas samt övriga lokaler som behövs för vårdverksamhet.

Tabellen är baserad på en riskbedömning avseende patienter och lokaler.

För lokaler i hygienklass 1-3 ska vårdhygienisk expertis kontaktas och beredas möjlighet att delta i byggprocessen.

- Hygienklass 0: Inga patienter/omsorgstagare/besökare vistas i zonen
- Hygienklass 1: Passage av patienter förekommer
- Hygienklass 2: All vård, behandling och mottagning av patienter
- Hygienklass 3: Rum med särskilda krav på ventilation, vattenrening och undertak, t ex operationsrum, intensivvård, teknisk avdelning, endoskopienhet

Hygienklass	Typ av lokal	Vårdhygieniska krav (exempel)
Hygienklass 0	Lokaler där patienter/omsorgstagare/ besökare inte vistas	Inga vårdhygieniska krav
Hygienklass 1	Väntrum Dagrum Hissar Korridorer och kulvertar Allmänna toaletter Personalutrymmen Rum i särskilt boende Samtalsrum	Ytskikt golv ska tåla rengöringsmedel och punktdesinfektion. Uppvikt matta eller motsvarande. Möbler ska ha avtorkbar ytbeklädnad alternativt avtagbar och tvättbar (lägst 60°) klädsel, undantaget privata möbler i eget boende
Hygienklass 2	Vårdrum Behandlingsrum Undersökningsrum Laboratorier Avdelnings-/patientkök Desinfektionsrum Toalett- och hygienrum inom vårdlokal och särskilt boende Tandvård	Som hygienklass 1 och dessutom. Undertak i form av icke-perforerade plattor utan mellanrum. Möbler ska ha avtorkbar ytbeklädnad med lättåtkomliga ytor. Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma. Tvättställ med tillhörande utrustning. Plats för handskar och skyddsförkläde
Hygienklass 3	Lokaler med särskilda hygienkrav, t.ex. - operationsavdelning - decentralt placerat operationsrum - sterilteknisk enhet - dialysenhet - endoskopienhet - intensivvårdsavdelning inkl neonatalvård - interventionslab - infektionsavdelning - vård av särskilt infektionskänsliga patienter	Som hygienklass 2 och dessutom släta och lätt avtorkbara tak utförda i material som tål rengöring. Material som installeras ovanför undertak ska vara rent och mögelfritt. För vissa installeras/överbägs: - kvalificerad ventilation - luftsluss eller förrum - vattenrening

Lokalplanering för att förebygga och förhindra smittspridning

Lokaler där vård eller behandling bedrivs ska planeras och utrustas så att smittspridning kan förebyggas.

Vid planering av avdelningar/enheter bör hänsyn tas till hur utformningen påverkar flöden av varor, avfall, personal, patienter och besökare så att smittrisken minimeras.

Vårdpersonalen ska kunna klä om till arbetsdräkt i avsett omklädningsrum.

.

Lokalplanering för att förebygga och förhindra smittspridning

För att förebygga:

kontakt- eller droppsmitta mellan vårdtagare krävs tillräckligt sängavstånd eller enpatientrum. Utrustning för arbete enligt basala hygienrutiner, dvs handdesinfektion, handtvätt, undersökningshandskar och plastförkläde / skyddsrock ska finnas i patientens närhet. Patientens personliga hygien måste också kunna skötas utan risk för smittspridning till medpatienter och personal.

luftburen smitta mellan vådrum bör patienten vårdas i enpatientrum med förrum/luftsluss.

livsmedelsburen smitta krävs ändamålsenliga lokaler för livsmedelshantering

Lokalplanering för att förebygga och förhindra smittspridning

För att förhindra:

- smittspridning på operationssalar krävs särskild utrustning och ventilation.
- indirekt smitta via instrument och material krävs utrymmen för rengöring, desinfektion och sterilisering samt för avfallshantering.

Grundkrav Installationer

Ska gå att rengöra med gängse rengöringsmedel och vatten

Ska tåla vårdens desinfektionsmedel, yt och ”punktdesinfektion”

Inredning och fast utrustning, sammanfattning

Avskärmning

Badkar

Bassäng
behandlingsavdelning,
terapibad

Hydro –massage/ -terapibad

Belysningsarmatur

Bidédusch

Bänkskiva

Desinfektorer och sterilisatorer

Spoldesinfektor

Diskdesinfektor

Sterilisatorer

Diskbänk

Diskmaskin

Dusch

Duschavskärmning

Dörrar, dörrhandtag,
dörrstoppare och
trösklar

Fönster

Golvstopp och
tröskel

Golvbrun

Inredning

Ismaskin

Kaffeautomater, fast
ansluten

Klimatanläggning

Krokar

Möbler

Skåpsnickerier

Skötbord

Stänkskydd

Telefoni, IT och teknik

Toalettstol

Tvättmaskin,
torktumlare, torkskåp

Tvättställ med
tillhörande utrustning

Utslagsback

Vattenautomater

Vatten

Biofilm

Legionella

Generella åtgärder

rätt temperatur

förhindra stagnation

rätt materialval i ledningar och blandare

Ventilation

I de flesta fall är den viktigaste anledningen till att ventileras att skapa en bra inomhusmiljö. Där patienter vårdas och behandlas ventileras i vissa fall även för att minska risken för smittspridning.

Ventilation på vårdrum dimensioneras för att skapa en god inomhusmiljö och inte med tanke på att minska smittspridning. Oftast anges ventilationen i l/s per person eller m² golvyta. För att kunna räkna om detta till luftomsättningar krävs uppgifter om rummets storlek (volym).

Formella krav finns i BBR (Boverkets byggregler) som inte är specifika för vårdlokaler. De tidigare kraven som fanns hos Socialstyrelsen och även senare via SPRI är upphävda.

För att uppnå ett gott inomhusklimat bör rummet ventileras med minst 6 omsättningar per timme.

Ventilation i operationsrum

Operationssalen ventileras för att bereda patienter och dom som arbetar i rummet en säker och behaglig miljö.

ventilationens huvuduppgifter att :
medverka till

- en låg nivå av mikroorganismer under pågående operation,
- att minimera risken för inflöde av mikroorganismer från omgivningen
- att rena luften efter operation.

I texten har rekommendationer i tekniska specifikationen Mikrobiologisk renhet i operationsrum – Förebyggande av luftburen smitta – vägledning och grundläggande krav SIS TS 39:2012 reviderad 2015, inarbetats

Ventilationslösning för isoleringsrum med sluss

A. Negativt tryck (undertryck) i vådrummet

Vådrummet ventileras med mera frånluft än tilluft och evakueras med undertryck (t.ex. 10 Pa) i förhållande till luftslussen. Luftslussen kan antingen ha ett mindre undertryck i förhållande till korridor eller lätt övertryck. Denna lösning rekommenderas i första hand på infektionsklinik och där rummen har ingång direkt utifrån eller från allmän korridor.

B. Balanserad ventilation i vådrummet

Vådrummet ventileras med lika stora till- och frånluftmängder och evakueras till hygienrummet. Luftslussen evakueras till hygienrummet med undertryck (t.ex. 10 Pa) i förhållande till både vådrum och korridor. Denna lösning kan användas vid ombyggnation och där isoleringsrummen har ingång från avdelningens korridor, samt för skyddsisolering.

Försörjning och logistik

Städning

Sterilteknisk verksamhet

Lokaler för lager- och förrådshållning , hantering samt transport av medicintekniska produkter med specificerad mikrobiell renhet

Hjälpmiddelscentral

Lokaler för avfallshantering

Lokaler för tvätthantering

Transporter och transportmaterial

Förvaring av sängar

Omklädningsrum för personal

Sjuktransporter - ambulans

Vårdplats och vådrum

Med vårdplats menas patientutrymme med säng, sängbord, larmanordning och uttag för medicinska gaser. Vid varje vårdplats ska det finnas utrustning för handdesinfektion. Vårdplatsens storlek ska vara minst 3 x 3 m.

Vårdplatsen ska vara placerad i därför avsett vådrum, helst enpatientrum, med tillhörande hygienrum.

Hygienrummet ska ha ingång direkt till vådrummet.

Vådrummets storlek ska vara så tilltaget att personalen på ett ergonomiskt riktigt sätt ska kunna vårda och förflytta patienter och förvara/hantera utrustning utan att flytta på inredningen.

Hygienrum är ett toaletterum för person med nedsatt rörelseförmåga (RWC) med dusch.

Hygienrum (RWC med duschutrymme för patient)

Varje vårdrum ska ha eget hygienrum placerat så att det nås endast från vådrummet. Hygienrummet ska innehålla toalettstol, tvättställ och dusch. Storleken ska anpassas så att vårdpersonal kan assistera rullstolsburen patient. Minsta ytan för hygienrum är 5,5 m².

Checklista hygienrum:

tvättställ med tillhörande utrustning
plats för handskar,
engångsförkläde/skyddsrock, visir
och ytdesinfektionsmedel
avställningsyta för patientens
hygienartiklar
toalettstol med kringutrustning
dusch med golvbrunn
klädkrok/ar

Plats för rumsbunden städutrustning

Tvättställ med tillhörande utrustning

Möjlighet för handhygien ska finnas bland annat i lokaler för:

vård, undersökning eller behandling

laboratorieverksamhet

desinfektion och rengöring

livsmedelshantering

läkemedelshantering

obduktion

samt i alla toalett- och omklädningsrum.

Tvättställ kan behövas på fler ställen, enligt checklista.

ska vara avsett för tvättning i rinnande vatten

ha en storlek och utformning som tillåter tvättning av händer och underarmar utan spill på golvet

ska inte ha bottenpropp

bräddavlopp bör undvikas av städtekniska skäl

monteras antingen tätt mot vägg, eller med ett avstånd av ca 4 cm mellan vägg och tvättställ. Infällda hoar i bänkskivor ska ej finnas.

ska förses med engreppsblandare

vägghängda behållare för flytande tvål och handdesinfektionsmedel

hållare för torkpapper/engångshandukar

Dimensionering av vårdavdelning

Storleken på en vårdavdelning bestäms av vårdens organisation.

Avdelningen bör bestå av enpatientrum, enpatientrum med förrum samt eventuellt tvåpatientrum. Majoriteten av vådrummen ska vara enpatientrum.

Om avdelningen är större än cirka 20 vårdplatser bör den kunna uppdelas i mindre enheter med dubblering av desinfektionsrum mm, i händelse av utbrott av t ex vinterkräksjuka.

Behov av enpatientrum med förrum eller luftsluss

Andelen enpatientrum med förrum får avvägas med hänsyn till närheten till infektionsklinik och resurserna inom denna, verksamhetsspecifika behov samt vårdinrättningens totala antal enpatientrum. Enpatientrum med luftsluss ska finnas på infektionsklinik och intensivvårdsavdelning.

Barnavdelning

Inom en barnavdelning bör alla vådrum vara enpatientrum. Några av dessa ska vara enpatientrum med förrum. Ska barn med luftburen smitta omhändertas ska enpatientrum med luftsluss finnas. Rummen ska vara så stora att en närstående kan övernatta.

Utvecklingen synen på vårdplatsfördelning

- SPRI (1983): ca 50% av vårdplatserna i 4- patientrum
25-40% av vårdplatserna i enkelrum, några med förrum
15 – 20% av vårdplatserna i 2- patientrum
- BOV (2003): Enkelrum minst 30% av vårdplatserna.
- övervägande antalet vårdplatser bör vara 2- patientrum.
- BOV (2010): Avdelningen bör bestå av enpatientrum, enpatientrum med förrum samt eventuellt 2- patientrum.
Majoriteten av vådrummen ska vara enpatientrum.

Locum konceptprogram God vård

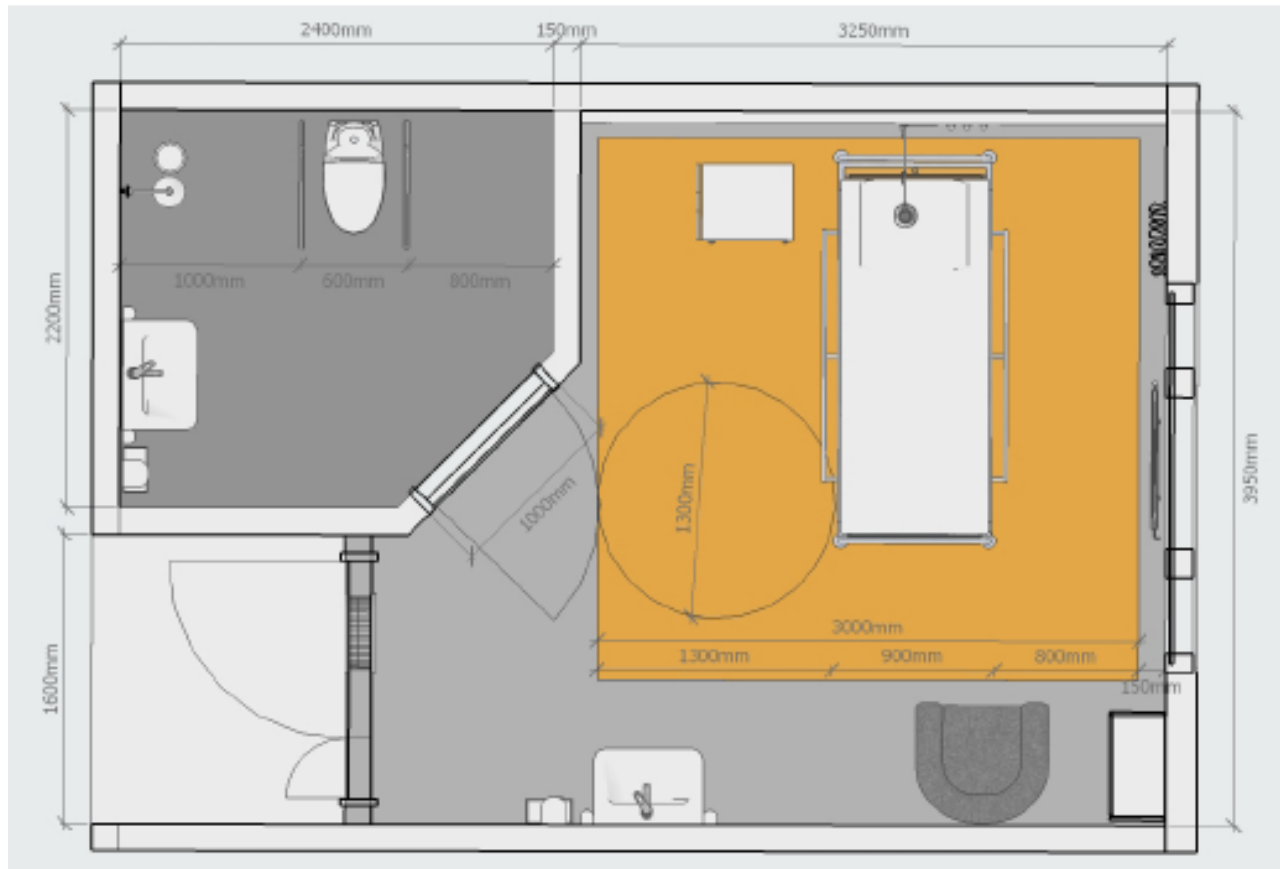

ILLUSTRATION Carlsbedts arkitekt

Rum inom specialvårdsavdelningar

Intagningsavdelning/akutvårdsavdelning

Dagvårdsavdelning/dagvårdsmottagning

Barnsjukvård

Neonatalavdelning/nyföddhetsavdelning

Barnavdelning

Barnmottagning, sjukhusansluten

Förlossningavdelning

Eftervårdsavdelning – BB

Intensivvårdsavdelning

Psykiatrisk öppen- och slutenvård

Lokaler för diagnostik och behandling

Dialysavdelning/mottagning hemodialys

Operationsavdelning och uppvakningsavdelning

Operationsenhet för öppenvårdspatienter, dagkirurgi/polikliniska patienter

Hybridsal

Bild och funktionsdiagnostik (Radiologi mm)

Arbets- och fysioterapiavdelningar

Kliniska laboratorier

Obduktionsavdelning

Lokaler inom mottagningsverksamhet

Akutmottagning

Endoskopienhet

Sjukhusanknuten hemsjukvård

Tandvård

Särskilda boendeformer

Särskilt boende för äldre

Lägenhet

Gemensamhetslokaler

Gemensam tvättstuga

Bostad med särskild service (LSS boende)

Gruppboende, serviceboende för funktionshindrade

Hemtjänst

Hemtjänstlokal

Omklädningsrum

Svensk Förening för Vårdhygien

Svensk Förening för Vårdhygien (SFVH) är ett forum för personer med professionellt intresse för att förebygga vårdrelaterade infektioner och smittspridning inom vård, omsorg, tandvård och veterinärmedicin samt för infektionsepidemiologi, desinfektion och sterilisering inom vårdsektorn och för sådana medicintekniska produkter som kan medföra infektionsrisk.

Hemsida: www.sfvh.se

Bygghälsa och Vårdhygien 3:e upplagan

Rapportens formella status:

För att säkra trygghet i vård och behandling ska vårdgivare ha tillgång till vårdhygienisk expertis.

Landets vårdhygieniska expertis samverkar inom Svensk Förening för Vårdhygien (SFVH). Detta dokument från SFVH:s arbetsgrupp BOV sammanfattar expertsynpunkter på vårdlokaler som kan ha betydelse för att förhindra smittspridning och vårdrelaterade infektioner.

Dokumentet är ett kunskapsunderlag tänkt att vara ett stöd vid utformningen av olika typer av vårdlokaler.

www.sfvh.se/BOV